

УДК 330.341.2:338.242.2

О. В. Орлова-Курилова,

д. е. н., доцент, завідувач кафедри менеджменту, права, статистики та економічного аналізу,
Луганський національний аграрний університет, м. Старобільськ, Україна

ORCID ID: 0000-0001-8382-8070

О. В. Ольшанський,

д. держ. упр. доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва, Східноукраїнський
національний університет імені Володимира Даля, м. Сєверодонецьк, Україна

ORCID ID: 0000-0002-1888-7653

Є. В. Буряк,

д. е. н., доцент, професор кафедри менеджменту, Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, м. Кременчук, Україна

ORCID ID: 0000-0002-8039-004X

Є. І. Овчаренко,

д. е. н., професор, професор кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Сєверодонецьк, Україна

ORCID ID: 0000-0001-5267-5067

DOI: 10.32702/2306-6792.2021.16.18

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКОМ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ПЕРЕВАГ: МОДЕЛЮВАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА БЕЗПЕКОВИХ КОМПОНЕНТ

O. Orlova-Kurilova,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Management, Law, Statistics and
Economic Analysis, Luhansk National Agrarian University, Ukraine, Starobilsk

O. Olshanskyi,

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and
Entrepreneurship, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University,
Ukraine, Severodonetsk

Ie. Buriak,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Management, Kremenchuk Mykhailo
Ostrohradskyi National University, Ukraine, Kremenchuk

Ie. Ovcharenko,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Public Administration, Management and
Marketing, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Ukraine, Severodonetsk

STATE REGULATION OF THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN THE FACE OF CHANGING CONSUMER PREFERENCES: MODELING OF GLOBALIZATION AND SECURITY COMPONENTS

У статті розглянуто державне регулювання розвитком інноваційного підприємництва в умовах зміни споживчих переваг, зокрема моделювання глобалізаційних та безпекових компонент. За результатами розгляду теоретичних основ державного регулювання розвитком інноваційного підприємництва відображено еволюційні процеси формування тезаурусу інноваційного підприємництва у науковому світі, конкретизовано передумови державного регулювання інноваційного процесу в підприємстві, визначено детермінанти державного регулювання інноваційним

підприємництвом в умовах трансформації національної економіки. Встановлено, що у категоріальному змісті інноваційна діяльність суб'єктів підприємництва досліджувалася як комплексна компонента з взаємозалежними, подекуди взаємодоповнюючими, дефініціями, які відрізнялися неоднозначністю і суперечностями у їх трактуванні. Відзначено, що турбулентність зовнішнього оточення сучасного підприємництва, кризові явища, несистемність та біфуркації в інституціональному середовищі, зростання суперництва, глобалізаційні тенденції та міграція трудових ресурсів вимагають постійного перегляду і переосмислення підходів до вирішення питань подальшого ефективного розвитку інноваційного підприємництва.

The article considers the state regulation of the development of innovative entrepreneurship in the context of changing consumer preferences, in particular the modeling of globalization and security components. The creation of a fundamentally new model of the national economy in the process of deepening market transformations involves the leading role of the state in supporting the development of innovative entrepreneurship based on mutually beneficial partnerships between active actors of all forms of ownership. At the same time, the turbulence of the external environment of modern entrepreneurship, crises, inconsistencies and bifurcations in the institutional environment, growing rivalry, globalization trends, labor migration require constant revision or rethinking of approaches to further effective development of innovative entrepreneurship. According to the results of consideration of theoretical bases of state regulation by development of innovative business the evolutionary processes of formation of thesaurus of innovative business in the scientific world are reflected, preconditions of state regulation of innovative process in business are specified, determinants of state regulation by innovative business in conditions of national economy transformation are defined. It is established that in the categorical sense the innovative activity of business entities was studied as a complex component with interdependent, sometimes complementary, definitions, which differed in ambiguity and contradictions in their interpretation. In the modern domestic and foreign scientific literature among the leading theorists and practitioners there is no single recognized system of concepts in this sector of scientific knowledge. It is noted that the turbulence of the external environment of modern entrepreneurship, crises, inconsistencies and bifurcations in the institutional environment, growing competition, globalization trends and labor migration require constant revision and rethinking of approaches to further effective development of innovative entrepreneurship.

Ключові слова: державне регулювання, розвиток, інноваційне підприємництво, зміна споживчих переваг, моделювання глобалізаційних та безпекових компонент.

Key words: government regulation, development, innovative entrepreneurship, changing consumer preferences, modeling globalization and security components.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Створення принципово нової моделі національної економіки у процесі поглиблення ринкових перетворень передбачає провідну роль держави у напрямі підтримки розвитку інноваційного підприємництва заснованої на взаємовигідних партнерських відносинах між активно діючими суб'єктами усіх форм власності. Водночас турбулентність зовнішнього оточення сучасного підприємництва, кризові явища, несистемність та біфуркації в інституціональному середовищі, зростання суперництва, глобалізаційні тенденції, міграція трудових ресурсів вимагають постійного перегляду або переосмислення підходів до вирішення питань подальшого ефективного розвитку інноваційного підприємництва. Зазначені питання можливо вирішити лише після опрацювання значного кола наукових джерел, систематизування або конкретизації тих першоджерел, що започат-

кували феномен зародження досліджуваного об'єкту, а також визначення його фундаментальних понять, які утворюють вхідну категоріальну базу явища, що потребує аналізу. Зазначені факти обумовлюють актуальність теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Першоджерела зародження тезаурусу інноваційного підприємництва в економічній теорії з слід шукати у дослідженнях закордонних політологів, філософів та економістів, які ще у далекому минулому винаходили теорії, концепції, у котрих розкривалися сутність, функції, ознаки, особливості функціонування інноваційної діяльності, а також визначалися різноманітні шляхи її стимулювання. Найбільш

відомі у науковому світі дослідження, в яких глибинно розглядався тезаурус інноваційного підприємництва можна побачити у працях вчених: М. Брауна, Е. Денісона, Д. Диксона, П. Друкера, Р. Кантільона, Р. Лукаса, А. Маршала, М. Портера, Б. Санта, Ж. Сейя, А. Сміта, Р. Фостера, Р. Хизрича, А. Хоскінга, Й. Шумпетера та інших [1; 3; 6; 8; 10]. Серед науковців-сучасників, які досліджували теоретичні і прикладні аспекти інноваційної діяльності у секторі підприємництва, можна віднести таких: Р. Барра, С. Брю, Е. Долана, Т. Пітерса, П. Самуельсона, П. Хейна, Р. Уотермана та ін. [2; 4]. У сучасній вітчизняній науці дану сферу діяльності досліджували вчені: Б. Буркинський, А. Вальрас, З. Варналій, Ю. Гончаров, І. Гнатенко, М. Зось-Кіор, М. Корнєєв, І. Охріменко, В. Рубежанська, І. Штулер тощо [2—7, 9—10]. Незменшуючи актуальності і важливості для вітчизняної науки праць зазначених вчених, зауважимо, що розвиток національної економіки в умовах трансформації, інноваційних зрушень, оновлення логіки ведення підприємництва не є статичними, а отже, потребують постійних дискусій або квінтесенцій щодо уточнення перегляду основних термінів та концептуальних дефініцій. Протягом останніх десятиліть провідна увага вчених зосереджувалася на необхідності зростання новаторської діяльності вітчизняних суб'єктів підприємства. Їх думка ґрунтувалася на тому, що чим більша частка підприємств, які розробляли технологічні інновації, винаходи або ноу-хау, відносно загальної кількості підприємств з традиційним веденням діяльності, тим значно прогресивніша держава в інноваційному плані, та відповідно, конкурентоспроможніша серед інших провідних країн світу.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — дослідити державне регулювання розвитком інноваційного підприємства в умовах зміни споживчих переваг, зокрема моделювання глобалізаційних та безпекових компонент.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У категоріальному змісті інноваційна діяльність суб'єктів підприємства досліджувалася як комплексна компонента з взаємозалежними подекуди взаємодоповнюючими дефініціями, які відрізнялися неоднозначністю і суперечністю у їх трактуванні [4; 8]. У сучасній

вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, серед провідних теоретиків і практиків не існує ані єдиної визнаної системи понять у цьому секторі наукових знань, а ні єдиного змістовного категоріального онтологічного поля. Також відсутнє єдино-узгоджене між вченими визначення фундаментальних категорій: новація, інновація, винахід, нововведення, ноу-хау, підприємство, інноваційна діяльність тощо.

Досліджуване нами явище повинне передбачати деталізацію таких концептуальних понять: інновація, інноваційна діяльність, інноваційне підприємство і таке інше. Розуміння визначення перелічених понять має важливе прикладне значення в процесі конкретизації тезаурусу цього феномену, однозначного розуміння або тлумачення та використання зазначених категорій в процесі подальших наукових розвідок. Від правильності, вірності і точності формування специфічного категоріального апарату в загальному підсумку залежить вірність оцінювання запропонованих нових концепцій, у тому числі таких, що стосуються розширеного відтворення інноваційної діяльності у трансформаційній економіці. На рис. 1 деталізовано базові складові категорії, що формують уявлення про інноваційне підприємство, та, відповідно, утворюють його понятійно-категоріальне навантаження. Кожна з дефініцій тезаурусу мають власні історичні ретроспективи формування смислової ознаки та онтологічного поля. Водночас слід визначити, що усі складові категорії, запропоновані на рисунку 1, ґрунтуються на полемічному розумінні, а окремі дискусійні питання у змістовному трактуванні цих категорій актуалізуються у науковому колі і по цей час.

Провідними поняттями, що утворюють категоріальний апарат інноваційного підприємства є терміни "підприємство" та "підприємець". Попри постійно зростаючий інтерес в економічній теорії до генезису підприємства у науковому світі по цей час відсутнє єдине бачення та загальноприйняте розуміння термінів "підприємство" або "підприємець". Щоб з'ясувати сутності інноваційного підприємства та його еволюційні витоки, слід дослідити специфіку зародження новаторства у феномені підприємства. Першопроходцями в економічній теорії, які на фундаментальному рівні зацікавилися вивченням підприємства були загальновідомі політекономії А. Сміт та Р. Кантільон. Фінансист та економіст Р. Кантільон ще у 18 ст. впровадив у науковий обіг поняття "підприємство". Проте майже на декілька десятиліть раніше можна побачити у на-

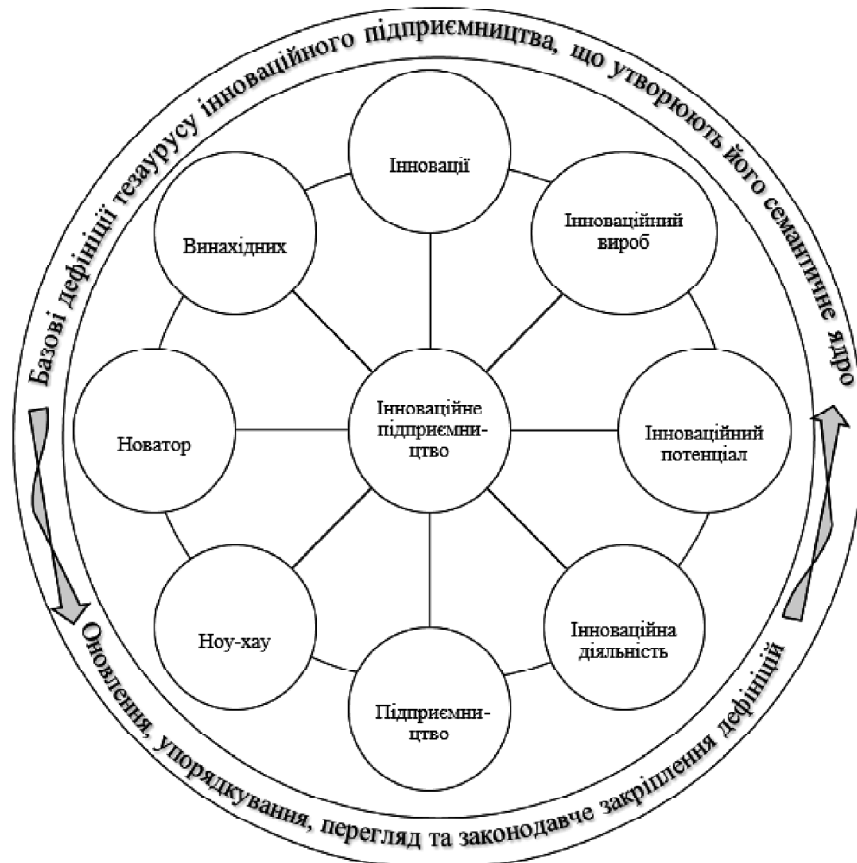

Рис. 1. Коло змін базових дефініцій тезаурусу інноваційного підприємництва в контексті глобалізаційних та безпекових компонент

укових джерелах визначення "підприємницького ризику", яке бере свій початок з тих часів, коли з підприємцем ототожнювали суб'єкта ринку, який укладав державні контракти з надання специфічних послуг, робіт або постачання товарів на споживацький ринок.

Р. Кантільоном введено у науковий світ першу концепцію підприємництва, у якій провідне місце віддавалося розумінню того, що суб'єкт підприємницької діяльності здійснює свої операції в умовах ризику, а отже, повинен мати здатності до його передбачення, прогнозування та нести особисту відповідальність за результати своєї комерційної діяльності. Водночас вчені-сучасники вважають ризикованість ознакою, що, за думкою Р. Кантільона притаманна бізнесмену, не утворює комплексне розуміння цього виду діяльності. Вони виходили з тих міркувань, що ризик притаманний не лише підприємству, але й широкому колу інших цивільних, товарних та господарських правовідносин, які не завжди відносяться або підпорядковуються кваліфікації підприємця. Однак за нашим розумінням сама ключова ідея здійснення нешироко розповсюдженої нетра-

диційної новаторської підприємницької діяльності беззаперечно має всі риси ризикованості та мінливості через практично мінімальну можливість передбачення і прогнозування кінцевого результату в умовах турбулентного зовнішнього оточення, яке існує з урахуванням трансформацій в ринковому середовищі. Таким чином, погоджуючись з думкою Р. Кантільона, вважаємо, що ризикованість у процесі розуміння підприємництва обов'язково властива інноваційному підприємцю та є його ключовою характеристикою. Водночас у 18—19 ст. у науковому світі вчені, ще не акцентували свою увагу на новаторській підприємницькій діяльності. Інноваційність як визначальна риса ефективного бізнесмену почала аналізуватися значно пізніше [10].

З розповсюдженням ідей класичної економічної думки ототожнюють такий період у розквіті теорії підприємництва. Відомими представниками англійської класичної школи були А. Сміт та Д. Рікардо, які наділяли підприємця рисами капіталіста, котрий володіє підприємством. Вченими описувалася також основна мета діяльності підприємця — досягнення мак-

симального підприємницького прибутку за мінімальних вкладень або трансакційних витрат. Водночас таке розуміння основної цілі підприємницької діяльності класиками економічної теорії та синонімічне трактування категорій "підприємець" та "капіталіст" з позицій інституціонального середовища тих часів було доцільним та виправданим. Саме у той проміжок трансформації суспільних відносин функціонували малі та середні підприємства, у яких основні засоби виробництва відтворювалися власниками засобів виробництва, друзями, або близьким колом родичів, котрі поставали "ідейниками-ініціаторами" та сповідували таку ж стратегію ведення бізнесу, що й господар підприємства. На початку 19 ст. відбулося сегментування та деякий розподіл у визначенні поняття "підприємство", за рахунок виділення підприємницьких функцій. Так, з власників капіталу дослідники сегментували клас "ділків", що здійснювали підприємницьку діяльність із залученням обігових фінансових ресурсів інших осіб — кредиторів, венчурів або брокерів. Тобто науковці почали розмежовувати функцію з надання фінансових ресурсів (що було значним поштовхом для стимулювання сучасного венчурного капіталу в ризикованій діяльності) та підприємницьку функцію, якою був наділений власник підприємства. Визначальною першопричиною, яка обумовила потребу такого розмежовування, слід вважати технологічну революцію та розквіт гуманітарних наук, які потребували конкретизацію місця підприємців і власників інвестицій в господарській діяльності. Враховуючи мету нашого дослідження, провідне значення при розгляді тезаурусу підприємництва займають праці політеконома Й. Шумпетера, який започаткував в економічній теорії концептуально оновлений підхід до трактування підприємництва та діяльності, яка з ним пов'язана. Вчений зосереджував свою увагу на необхідності реалізації бізнесменом новітніх ідей. Це певним чином обумовило першопояву феномену інноваційного підприємництва, а також акцентувало провідне значення людського чинника, як трудового ресурсу з особливими характеристиками: спроможністю критично мислити; здатністю неординарно вирішувати проблеми; вмінням генерувати інноваційні ідеї; розумінням підходів до ефективної організації бізнесу за нестабільних зовнішніх умов.

Серед іншого саме Й. Шумпетер у науковому джерелі "Історія економічного аналізу" систематизував базові дослідження попередніх вчених і знаходився у першоджерел формуван-

ня загальновідомої інвестиційної теорії циклів розвинутої економістом-класиком М. Туган-Барановським та гіпотези "довгих хвиль" зарубіжного вченого-економіста М. Кондратьєва [8], який був учнем і наслідувачем М. Туган-Барановського. Таким чином, слід вважати, що Й. Шумпетером вперше у економічній теорії було у найбільш повній мірі доведено необхідність функціонування інноваційного підприємництва в умовах ринку, яке значно відрізнялося від традиційного, за рахунок здатності бізнесмена по-новому: використовувати та відтворювати чинники виробництва, долаючи соціальний гістерезис; випускати нові товари або надавати населенню специфічні новаторські послуги; вносити систематичні зміни та оновлення в процес організації господарської діяльності; шукати резервні джерела ресурсів, сировини, комплектуючих, за рахунок всебічного освоєння нових зарубіжних та вітчизняних сегментів споживацького ринку.

Отже, вважаємо, що Й. Шумпетер започаткував у науковому світі інноваційно-еволюційну теорію підприємництва, в тому контексті, що ним відзначено у чисельних працях потребу функціонального поєднання інновацій і підприємництва, як синергетично залежних економічно-суспільних категорій.

Ключові погляди Й. Шумпетера активно розповсюджувалися, доповнювалися та знаходили своє підтвердження відповідно потреб постійної трансформації економіки. Відомий дослідник неоавстралійської школи І. Кирцнер наголошував на тому, що бізнесмен є головним суб'єктом інноваційного процесу, діяльність якого сприяє певній рівновазі турбулентного інституціонального оточення, шляхом впровадження в систему національної економіки новаторських ідей, випуску нових виробів, удосконалення інноваційних технологій або освоєння результатів науково-технічного прогресу. П. Друкер дещо узагальнив та поглибив наукові погляди Й. Шумпетера та Дж. Гелбрейта. За його припущеннями, провідною функціональною ознакою підприємця є введення у діяльність чогось оновленого або зовсім нового, що безперечно не було схожим на вже існуючі види товарів або послуги. П. Друкер у своїх дослідженнях вперше описав сімку концептуальних першопричин виникнення інноваційної діяльності: несподівана ситуація; протиріччя між сучасним часом і уявленнями про нього; "рутинізація" традиційного виду підприємницької діяльності; непередбачувані біфуркації у галузевому сегменті або ринку споживачів (як на національному, так і світовому рівні); дина-

мізація інституціональної матриці викликані демографічними тенденціями або змінами у територіальному розподілі трудових ресурсів; трансформації суспільства, вподобань людей, прибічностей або цінностей окремих стейкхолдерів ринку; науково-технічний прогрес та технологічний "стрибок".

Дослідником також визначалося, що упорядкованих або чітко визначених меж між сімкою концептуальних першопричин виникнення інноваційної діяльності не існує. Переважно їх можливо описати умовно, проте кожне першоджерело має специфіку та характеристики відповідно до стану розвитку національної економіки.

У нормативно-правових джерелах України детально регламентується визначення підприємництва, яке слід вважати офіційним. Так, у ст. 42 Господарського кодексу України під підприємництвом розуміється самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Водночас, як нами акцентувалося вище, не будь-яка діяльність підприємця може бути новаторською, що наближає нас до необхідності розкриття взаємодоповнюючих категорій підприємництва — "інновації", "інноваційний процес", "інноваційна діяльність".

Концептуалізація та зосередження фундаментальних теорій підприємництва на інноваціях простежується у наукових здобутках провідних вітчизняних і зарубіжних вчених. Аналізуючи наукові погляди згаданих вчених, слід констатувати, що інноваційному підприємству не властиві надкласові або політичні ознаки. Генеза цього явища упорядковується відповідно до загальноприйнятих менталітетів суспільного еволюціонування і позиціонується на економічних тенденціях розвитку продуктивних сил. За таких умов провідне значення мають закони сполученості виробничих відносин відповідно специфіки розвитку та рекомбінації продуктивних сил у постіндустріальному оточенні, що властиві ринковому типу економічної системи провідних країн світу. Революційні надбання в знаннєвій економіці, науково-технологічному розвитку стають провідниками проривних тенденційних змін у продуктивних силах, першопричиною трансформації виробничих відносин і суспільному інноваційному прогресу. Такі тенденції показують провідне значення інновацій та інноваційної діяльності в перспективному розвитку людства.

Пояснення провідного концепту інноваційного підприємництва — "інновація" можна побачити в нормативно-правових актах України. Відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 № 40-IV "інновації — новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери". Водночас значна кількість науковців надають своє власне трактування "інновацій". Семантичне навантаження таких трактувань подекуди є синонімічним або навпаки відрізняється полемічністю поглядів та ототожненням інновацій з нововведеннями, ноу-хау, розробками, винаходами. Така дискусійність у науковому світі говорить про багатий категоріальний апарат цього явища. Проте з метою обрання доцільного методологічного підходу до державного регулювання розвитком інноваційного підприємництва, зазначену категорію доцільно розглядати більш глибоко, у тому числі узагальнюючи вже існуючі погляди. Без зрозумілого та такого, що відповідає ринковому типу економічної системи, поверхнєве розуміння категоріальної системи інноваційного підприємництва втрачає науковий сенс.

Багато вчених розрізняли категорії "винахід", "дослідження і розробки" та "інновація". Зокрема на думку Й. Шумпетера: під винаходом слід розуміти ідею, що розвивається та реалізується суб'єктом підприємницької діяльності; дослідженню та розробкам притаманна техніко-технологічна діяльність, що властива виробництву, або у разі необхідності використовується у сфері послуг; інновація — це комерціалізований продукт отриманий внаслідок оновленої технології чи принципово нових засобів виробництва, який є корисним та затребуваним на ринку споживачів або зарубіжному сегменті.

Розповсюдженими у науковій думці є погляди на термін "інновація" в контексті окремого суб'єкту підприємницької діяльності, що конкретизує інноваційне підприємство на мікрорівні. Водночас трактування цієї категорії може бути подане також і на макроекономічному рівні, тобто з позицій національної економіки або держави. З позицій макрорівня під інновацією доцільно розуміти об'єктивістську соціально-економічну надкласову категорію,

що утворює фундамент теорії вітчизняного інноваційного підприємництва. Така категорія обумовлює якісну еволюціонізацію засобів виробництва держави або нації та відповідно виробничих відносин за рахунок освоєння перспективних надбань техніки, науки, технології. Освоєння призводить до економії інвестицій, грошових активів, мінімізації витрат, збільшення прибутковості, підвищення продуктивності людської праці, а також сприяє поліпшенню соціально-економічної, організаційної та правової моделі інноваційної діяльності, дозволяючи бізнесмену виробляти кращі за якістю та властивостями товари, роботи і послуги, які будуть затребувані на споживацькому ринку та ефективно комерціалізовані. Вважаємо, що інноваційне підприємництво на мікрорівні — це завжди ризикована, непередбачувана та нетрадиційна діяльність суб'єкта підприємницької діяльності, яка реалізується за рахунок випуску специфічних (іноді вузькоспеціалізованих) новітніх на ринку товарів, послуг, а їх комерціалізація хоча і є ризикованою проте за рахунок оновлених товарних властивостей дозволяє отримати підприємцю надприбуток, а споживачу задовольнити потреби як у базових, так і специфічних товарах або послугах. Причому до інновацій слід відносити організаційно-управлінські, технологічні, технічні, маркетингові, фінансові і соціально-економічні рішення менеджерів виробничого, процесового, адміністративного, комерційного, комунікативного та інших характерів.

За нашим баченням інновації не слід розмежовувати з нововведеннями. Однак визначаючи інновацію (нововведення) як категорію сучасної вітчизняної економічної теорії, є потреба акцентувати увагу на наявності окремих діалектичних заперечень, що їй властиві. Так, з одного боку, інновацію слід розглядати як діалектичну взаємодію у напрямі змін нових та старих характеристик товарів. Це відбувається у випадку, якщо нова властива ознака новації доводить застарілість минулої форми або інноваційно оновлений продукт акцентує увагу на необхідності зміни виробу не затребуваного на ринку та неконкурентоспроможного. За таких діалектичних заперечень на теренах національної економіки природно зароджуються витоки інноваційної діяльності і відповідно виробничі відносини з якісно новими інструментами, функціями або принципами здійснення господарювання та реалізацією бізнесових відносин, які доводять недоцільність віджитих або неефективних форм підприємництва.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

За результатами розгляду теоретичних основ державного регулювання розвитком інноваційного підприємництва відображено еволюційні процеси формування тезаурусу інноваційного підприємництва у науковому світі, конкретизовано передумови державного регулювання інноваційного процесу в підприємстві, визначено детермінанти державного регулювання інноваційним підприємництвом в умовах трансформації національної економіки.

Встановлено, що у категоріальному змісті інноваційна діяльність суб'єктів підприємництва досліджувалася як комплексна компонента з взаємозалежними, подекуди взаємодоповнюючими, дефініціями, які відрізнялися неоднозначністю і суперечностями у їх трактуванні. У сучасній вітчизняній і зарубіжній науковій літературі серед провідних теоретиків і практиків не існує єдиної визнаної системи понять у цьому секторі наукових знань. Відзначено, що турбулентність зовнішнього оточення сучасного підприємництва, кризові явища, несистемність та біфуркації в інституціональному середовищі, зростання суперництва, глобалізаційні тенденції та міграція трудових ресурсів вимагають постійного перегляду і переосмислення підходів до вирішення питань подальшого ефективного розвитку інноваційного підприємництва. Зазначені проблеми можливо вирішити лише після опрацювання значного кола наукової бази, а також систематизування та конкретизації тих джерел, що започаткували феномен зародження досліджуваного об'єкту, а також визначення його фундаментальних понять, які утворюють вхідну категоріальну базу явища, що потребує аналізу.

Література:

1. Воронько-Невіднича Т.В., Лещин Д.І., Василенко М.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 15. С. 23—27.
2. Гнатенко І.А. Визначення інновацій як інструментарію національного підприємництва. Науковий вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія "Економіка". 2018. Т. 23. Вип. 5 (70). С. 38—42.
3. Гнатенко І. Вплив національного інноваційного підприємництва на сталий розвиток

ринку праці. Вісник Херсонського державного університету. 2018. № 32. С. 69—72.

4. Гнатенко І.А. Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. Науковий журнал "Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії". 2018. № 6 (18). С. 70—74.

5. Ложачевська О.М., Ольшанський О.В., Гнатенко І.А., Снітко Є.О. Державні пріоритети розвитку інноваційного підприємництва в системі менеджменту в умовах діджиталізації суспільства. Ефективна економіка. 2021. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9067> (дата звернення: 16.08.2021).

6. Охріменко І.В., Гнатенко І.А., Дяченко Т.О., Артемчук В.О. Теоретико-методичні основи розвитку підприємництва в контексті глобалізації: управлінські та маркетингові аспекти. Український журнал прикладної економіки. 2021. Т. 6. № 2. С. 23—29.

7. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubeshanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43. № 1. P. 129—135.

8. Hutorov A.O., Hutorova O.O., Lupenko Yu.O., Yermolenko O.A., Voronko-Nevidnycha T.V. Modeling of the Cycle of Reproduction Process in the Agrarian Sector of Economy (Ukraine). Revista Espacios. 2019. Vol. 40. № 7. P. 19.

9. Rakhmetulina Z., Pokataieva O., Trokhymets O., Hnatenko I., Rubeshanska V. Optimization of the structure of an innovative cluster on a competitive basis in a free market. Financial and credit activities: problems of theory and practice. 2020. Vol. 4. № 35. P. 238—247.

10. Zos-Kior M., Hnatenko I., Isai O., Shtuler I., Samborskyi O., Rubeshanska V. Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2020. Vol. 42. № 4. P. 504—515.

References:

1. Voronko-Nevidnycha, T.V. Leshchyn, D.I. and Vasylenko, M.V. (2018), "Management of enterprise competitiveness in an unstable market environment", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 15, pp. 23—27.

2. Hnatenko, I. (2018), "Definition of innovations as tools of national entrepreneurship",

Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu imeni I. I. Mechnykova. Seriya "Ekonomika", vol. 23, 5 (70), pp. 38—42.

3. Hnatenko, I. (2018), "The Impact of National Innovative Entrepreneurship on Sustainable Development of the Labor Market", *Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu-Bulletin of the Kherson State University*, vol. 32, pp. 69—72.

4. Hnatenko, I. (2018), "Methodological bases of institutional analysis of the national system of innovative entrepreneurship", *Ekonomichnyy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademiji-Economic Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy*, vol. 6 (18), pp. 70—74.

5. Lozhachevskaya, O.M. Olshansky, O.V. Gnatenko, I.A. and Snitko, E.A. (2021), "State priorities for the development of innovative entrepreneurship in the management system in terms of digitalization of society", *Efektivna ekonomika*, vol. 7, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9067> (Accessed 25 July 2021).

6. Okhrimenko, I.V. Gnatenko, I.A. Dyachenko, T.O. and Artemchuk, V.O. (2021), "Theoretical and methodological foundations of entrepreneurship in the context of globalization: management and marketing aspects", *Ukrayins'kyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 6.2, pp. 23—29.

7. Brockova, K. Rossokha, V. Chaban, V. Zos-Kior, M. Hnatenko, I. and Rubeshanska, V. (2021), "Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 43.1, pp. 129—135.

8. Hutorov, A. O. Hutorova, O. O. Lupenko, Yu. O. Yermolenko, O. A. and Voronko-Nevidnycha, T. V. (2019), "Modeling of the Cycle of Reproduction Process in the Agrarian Sector of Economy (Ukraine)", *Revista Espacios*, vol. 40.7, pp. 19.

9. Rakhmetulina, Z. Pokataieva, O. Trokhymets, O. Hnatenko, I. and Rubeshanska, V. (2020), "Optimization of the structure of an innovative cluster on a competitive basis in a free market", *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, vol. 4.35, pp. 238—247.

10. Zos-Kior, M. Hnatenko, I. Isai, O. Shtuler, I. Samborskyi, O. and Rubeshanska, V. (2020). "Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 42.4, pp. 504—515.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2021 р.